

ENKELE BESCHOUWINGEN OVER DE TEGEN- WOORDIGE EVOLUTIE VAN ONS VAK.¹⁾

DOOR

A. J. M. OIDTMANN.

Na lang overleg heb ik eindelijk aan het regelmatig verzoek van onzen geachten secretaris gevolg gegeven om voor de Genootschapsvergadering eene bijdrage te leveren. Waar het ons de laatste jaren aan buitenlandsche sprekers ontbroken heeft, is het voor ons leden als het ware een plicht, op onze beurt tot het slagen der vergadering actief mee te werken. Dit als verontschuldiging over den eenvoud van mijn thema. Toch hoop ik, dat het welkom zal zijn.

Zooals ik U zooeven zeide ben ik na lang overleg en met eenigen schroom er toe overgegaan deze voordracht samen te stellen en op schrift te brengen, omdat ik vooraf wist, dat zij bij enkelen Uwer geen instemming zal vinden. De meeningen over mijn onderwerp loopen nogal uiteen en is er vooral van de zijde der ultra moderneren in ons vak nog al oppositie te verwachten. Als eerlijk collega, die volgens zijne eigen meening ongeveer tien jaar naar zijn beste weten en krachten en met oprechtheid zijn vak en patienten gediend heeft, schuw ik die kritiek niet. Huldig ik te goeder trouw een verkeerde opvatting, dan hoop ik, dat U mij tot inzicht brengen zult.

Sedert jaren dan geachte Collega's, ligt mij reeds veel op het hart, dat er nu eindelijk eens af moet. Wat mij hindert en met mij vele anderen, dat is de wijze waarop vele idealistisch aangelegde vakkundigen ons als schooljongens en dilettanten willen ringelooeren en ons dan tevens hunne bepaalde idealen willen opdringen.

Dat stemt niet alleen in ons land, maar ook in het buitenland van de zijde der menschen van eenige ervaring

¹⁾ Voordracht gehouden voor het N. T. G. Oct. 1918.

tot protest. Leest men onze litteratuur met aandacht, dan brengt zij ons, hoe goed misschien dan ook bedoeld van de zijde van den individualist, tot twijfel, tot teleurstelling, ja zelfs tot moedeloosheid. Zij brengt onder ons steeds meer verdeeldheid dan eensgezindheid, steeds meer wantrouwen dan vertrouwen tegenover ons zelf en ons vak.

Aan het vele eenvoudige en goede, dat in vroeger jaren door anderen gepresteerd werd, wordt thans somwijlen met eene onverklaarbare koppigheid getornd. Het oude, misschien hier en daar wankelende gebouw wordt afgebroken, zonder dat ook maar met vage lijnen wordt aangegeven hoe het nieuwe er in de toekomst zal uitzien, zelfs of de plannen van reconstructie thans reeds in zijn geheel uitvoerbaar zijn en of het aan sociale en democratische eischen zal kunnen voldoen. Men heeft ons uit zuiver theoretische overwegingen veel voor oogen gehouden hoe het een en ander *niet* moet, maar zelden hoe het dan *wel* moet of beter gezegd dan wel kan.

De problemen voortspruitend uit zucht naar waarheid zijn niet alleen op te lossen door het vastleggen van *enkele* feiten. De zekere weg tot inzicht stelt meerdere eischen om tot ware kennis te geraken. Verband te zoeken en te brengen tusschen theoretische waarheid of waarschijnlijkheid en praktische mogelijkheid is niet zoo eenvoudig. Ware zulks wel het geval dan hadden vele groote denkers zooals Haeckel, Schopenhauer, Nietzsche, Emerson en vele anderen er niet zooveel over geschreven. Die groote lieden daarin te volgen ligt niet in de sfeer dezer voordracht en gaat dan ook te ver boven mijne beperkte algemeene philosophische kennis.

Laten wij ons dus op een zuiver tandheelkundig standpunt stellen. Wij komen dan al spoedig tot de conclusie, dat erkend moet worden, dat theoretisch vele vraagstukken, betrekkelijk ver tot oplossing gekomen zijn. Dezelfde vraagstukken in verband met de praktijk nog maar zelden.

In het algemeen genomen berust onze tandheelkundige

wetenschap op de theoretische en praktische nalatenschap van anderen, aangevuld door zelfontwikkeling, eigen studie en ervaring.

Opbouwende en afbrekende kritiek hebben elkaar opgevolgd. Wat de een heden bewees, of meende te bewijzen met woorden, proeven, cijfers en tabellen verwierp morgen een tweede met soortgelijke middelen, terwijl een derde weer klaar stond de beide eersten met min of meer succes te bestrijden.

Die gang van zaken in de litteratuur is te begrijpen en te verklaren. Immers, was alles waar, dan had het leven geen problemen meer. Toch is het een algemeen bekend verschijnsel, dat vele theoretici en practici van naam steeds meenen het bij het rechte eind te hebben. *Hunne* methode, *hunne* theorie, *hunne* zienswijze is de eenig ware!

Bewijzen in overvloed vindt U daarvoor in onze periodieken met hare eindelooze rij van polemieken, diverse specialistencursussen enz., waaraan soms noodeloos zooveel tijd en kostbaar drukpapier opgeofferd werden. Ieder der ridders van de pen of het woord zooals onze hoofdredacteur zich indertijd uitdrukte, treedt een of tweemaal in het litterair, soms wetenschappelijk strijdperk, en de laatst aanwezige meent, dat hij het pleit gewonnen heeft, niet denkend, dat er misschien honderden anderen zijn, die zijn inzicht toch niet deelen; zij het ten rechte of ten onrechte. Zooveel hoofden zooveel zinnen en, (veroorlooft U mij de woordspeling) het is soms moeielijk bij al die zinnen zijn hoofd bij elkaar te houden.

Zoo staan wij thans als actieve practici voor dien chaos van litteratuur, waaruit wij hier en daar eene keuze moeten doen, zoowel voor de theorie als de aanvulling daarvan voor de praktijk. Indien ons zulks niet *direct* mogelijk is wordt ons dat somwijlen door de theoretici op nauw begrensde terreinen als onwetendheid en onkunde verweten.

Laat het college van geleerden alvorens ons verwijten te maken eerst die boeken op den wetenschappelijken index plaatsen, die wij liever niet voor onze ontwikkeling moeten

lezen. Ik geloof echter, dat geen hunner dat zal aandurven, daar hun *eigen* kunnen en weten meestal zelf niet altijd berust op onaanvechtbaarheid en originaliteit.

De meesten onzer nu, die door drang naar zelfstudie en zelfontwikkeling toch reeds eene zoo uitgebreide litteratuur moeten volgen, zijn niet altijd in de gelegenheid door gebrek aan geld, tijd, materiaal en kennis het beste en waardevolste voor ons vak, nauwkeurig te destilleeren, te onderzoeken en naar reële en ideële waarde te schatten. Als wij dan wel eens een z.g.n. wetenschappelijken flater begaan, mag ons dat maar niet zonder meer voor de voeten gegooid worden.

Ontmoedigend hebben daardoor op velen onzer de onnoodig harde woorden van critiek, ironie ja zelfs van sarcasme gewerkt. Vele minder hoogdravende, toch niet minder consciencieuse werkers, zouden het anders gedurfd hebben, onderwerpen van meer eenvoudigen aard maar toch zeker van niet minder praktische waarde voor onze praktijk ter vergadering te brengen.

Dat alles heb ik zeer dikwijls betreurd. Ieder onzer, die een bepaald aantal jaren van eerlijk consciencius hard werk achter den rug heeft, zal zich in de stille avonduren meer dan eens afgevraagd hebben, of hij dan werkelijk in zijne praktische loopbaan zulk een onwetenschappelijk zondaar ja zelfs misdadiger geweest is, zooals vele onzer voormannen het ons willen doen gelooven. Meer dan eens zullen zij met verlangen gedacht hebben aan een spoedig terugkeerend toekomstig tijdperk van vrede en minder verdeeldheid.

Wanneer zal de tijd komen, dat dweepers, denkers en practici elkaar de hand zullen reiken tot werkelijk heil van de menschheid!

Als men met alles rekening houdt of in ernst neemt of praktisch moet navolgen hetgeen men ons in de litteratuur voor oogen houdt, dan blijft er van onze conserveerende tandheelkunde zoo goed als niets over en zullen spoedig

extractie en prothesenwerk weer hoogtij vieren. Laten wij echter die sombere gedachten langs ons heengaan.

Een kundiger man van meer kennis en levenservaring dan ik heeft U er reeds op gewezen. Het is waar Collega Coebergh U zegt in het Juli-tijdschrift:

»Indien de caries volkomen nauwkeurig behandeld werd volgens Black's bedoelingen.

Indien de pulpa- en wortelkanaalbehandeling *strikt eerlijk* uitgevoerd werd volgens de nu meest geldende regels, zooals ze onlangs in dit tijdschrift nog door J. Sanders Ezn. verklaard werden.

Indien de prothese regelmatig vervaardigd werd, na de noodige studie van het geval, op volstrekt nauwkeurige modellen en afgewerkt volgens een der thans aannemelijke methoden. (Frank, Greene, Gysi.)

Indien de orthodontie volgens Angle en Case, strikt volgens de leer, zonder eenige afwijking werd uitgevoerd.

Dan.«

Deze zienswijze van een oud lector en practisch opvoedkundige, wil ik hier gaarne ten volle onderschrijven. De wetenschappelijke evolutie van ons vak maakt thans een gevaarlijk tijdperk door, niet voor ons vakkundigen alleen als eerste belangstellenden, maar ook ten opzichte van derden. Eene »Sturm und Drang«periode, waarvan het definitieve resultaat en de verstrekkende gevolgen nog niet te overzien zijn.

Het zal overbiddelijk met zich meebrengen of de ingeslagen weg van de thans gevoerde populaire propaganda voor mondhygiëne en klinieken op dezelfde wijze zal mogen voortgezet worden!

U zult het allen met mij eens zijn, dat het bij de wetenschappelijke evolutie en reorganisatie van ons vak het niet onze bedoeling kan geweest zijn de voorafgenoemde troostelooze consequenties opgenomen te zien. Gevolgtrekkingen, zooals ik die als nauwkeurig lezer der buitenlandsche litteratuur gemeend heb te mogen destilleeren.

Ik raad dan daarom ook de meest vooruitstrevenden en idealisten tot meer kalmte, gematigdheid en bescheidenheid in hunne overdreven gevolgtrekkingen, harde woorden van critiek enz. Laat zij meer toonen, dat zij een ruimen blik hebben op de algemeene regels der levensphilosophie, dat zij een open oog hebben niet alleen voor de theoretische waarschijnlijkheden maar ook voor de enge grenzen der practische mogelijkheden; alsmede eene breede opvatting van de zoovele dikwijls zeer uiteenlopende verplichtingen en zorgen, die ons vak met zich medebrengt.

Wat zijn dan de redenen, dat enkele nieuwe gezichtspunten der supermoderne tandheelkundigen ons algemeene practici niet bevredigen? Is er dan niet meer overeenstemming te bereiken? Moet dan de gulden middenweg weer uitgeschakeld worden?

Bij de beantwoording dier vragen kan ik natuurlijk niet afdalen in de finesses zooals ik die bij mijne zelfstudie, mijne praktijk, en als actief polikliniekwerker gezien, waargenomen en vastgelegd heb. Ik zal mij daarom moeten beperken tot algemeene beschouwingen over enkele punten, waarop ik meende goed te doen de aandacht te vestigen en waarvan ik hopen mag, dat er in de toekomst rekening mede gehouden zal worden.

Daaronder zou ik in de eerste plaats twee willen noemen, en wel het negeeren van den onafscheidelijken band tusschen de theorie en de mechanische technische vaardigheid en een gebrek aan inzicht over onze algemeene sociale verplichtingen als tandarts. Om U een goed begrip te geven van hetgeen ik daarmee zeggen wil, moeten wij het navolgende even memoreeren. Om een succesvol tandheelkundige te worden zal men de aandacht moeten vestigen op:

- 1°. theorie (dit is gestadige ontwikkeling van den geest en ons denkvermogen),
- 2°. praktijk, (dit is ontwikkeling van mechanische technische vaardigheid, manipulatie),

- 3^e. kunstgevoel, (die meer een gave is en voor weinig uitbreiding vatbaar),
 4^e. volmaking van enkele ethische begrippen (eerlijkheid, oprechtheid, bescheidenheid, philanthropie, enz.).

Zooals U ziet een *viertal* factoren, waarbij wij bij onze tandheelkundige ontwikkeling rekening mede te houden hebben, ten nauwste met elkaar verbonden; de een min of meer afhankelijk van den ander. Met alle vier moet dan ook mijns inziens bij onze evolutie rekening gehouden worden en dat geschiedt juist niet naar evenredigheid, vooral wat de twee eerste factoren betreft.

Theorie en praktijk moeten door ons, algemeene practici als gelijkwaardig erkend worden.

Een van beide te willen uitschakelen geeft een wanverhouding en leidt niet tot zuivere algemeene tandheelkundige kennis.

Een geleerde, een specialist, een docent doet zulke betrekkelijke eenzijdigheid geen kwaad, ons algemeene practici echter wel.

Zulks wordt niet genoeg door vele theoretici en andere wetenschappelijke mannen ingezien. Zij beschouwen de theorie, de geestesontwikkeling als de *eenige* stuwkracht, die ons vak tot een hooger peil moet brengen.

Vele idealisten en methodiologen lijden aan hetzelfde euvel. Zij willen den jongen tak afrukken van den ouden boom, die ons in het verleden veel vruchten geschonken heeft en ik ben ervan overtuigd ook nog zal voortbrengen.

Of hunne theorie en hunne methode voor den algemeenen practicus onuitvoerbaar zijn, dat laat hen onverschillig. Begrijpt U mij wel waarde Collega's, ik wil geen critiek uitoefenen op de zuiver theoretisch wetenschappelijke waarde of individueele praktische prestatie van hun werk; het zij mij verre! Meestal verdienen zij onverdeelde lof voor hunne, nauwgezette opofferende studie en onderzoek, waarvan wij misschien vroeg of laat de vruchten zullen plukken. Zucht naar meerdere kennis prikkelt ons allen,

onverschillig op welk terrein. Indien mogelijk volgen wij de diverse specialisten in hunnen hersenacrobatiek. Zij, als toevallig meer begaafden mogen echter niet van ons verlangen, dat wij algemeene practici met ons toch reeds zoo vermoeiend en zenuwachtig bestaan hen in hunne wetenschappelijke onderzoekingen en teleurstellingen à tors et à travers zullen volgen. Vroeger gold wel eens de regel zóó denk ik, zóó moet het, zóó zal het. Die tijden liggen deels achter ons. Het is immers een algemeen bekend feit, dat verreweg het meerendeel onzer groote mannen slechts middelmatige werkers waren, waaraan men bij wijze van spreken zijn mond niet voor de eenvoudigste vulling zou willen toevertrouwen. Wijdden zij hunne energie en tijd aan een of twee hunner eigen idealen, wij hebben rekening te houden met meerdere. Beiden hebben wij recht op waardeering en toegeeflijkheid. Laat in de meeste gevallen dan de meerdere geestesgaven van den een opwegen tegen meerdere technische vaardigheid van den ander en liefst tot nut van het algemeen elkaar aanvullen. In elk beroep in elk vak in elke kunst zijn afgescheiden van elkaar theoretici en practici en beiden hebben elkaar even hard noodig.

Hoe meer eenheid, harmonie en verstandhouding van beiden, hoe meer centralisatie van gedachten en methoden, des te meer zal er voor het gestelde einddoel bereikt worden. Zoo zullen b.v. lector Grevers als microscopist en lector van Loon als orthodontist van elkaars meer of minder weten in die vakken geen verwijt maken. Zoo zal lector Bakker als chemicus en mathematicus het lector de Vries als goed practicus niet als onwetenschappelijk aanrekenen, als hij de formule niet uit zijn hoofd weet van trikresol-formaline of de samenstelling van een of ander amalgaam. Evenmin verwachten wij critiek van de specialisten of van de heeren uit de praxis auréa, dat wij in de verreweg meeste gevallen vast, inplaats van afneembaar brugwerk moeten maken. Op andere gebieden: bijv. wat heeft het vliegwezen voor nut van eene theoretisch zuiver

geconstrueerde vliegtuigmachine, indien de praktische constructie haast tot het onmogelijke behoort of de exploitatiekosten bij verre niet opwegen tegen de doelmatigheid. Wat heeft het volk in deze democratische tijden aan eene wet, die slechts enkelen begunstigt? Laten wij met soortgelijke als boven aangehaalde gevallen rekening houden bij eene doelmatige evolutie van ons vak. Zijn onze geestesgaven niet aan enge grenzen gebonden, onze technische aanleg en kunstgevoel des zoo meer. Dat willen verschillende vakkundige »Streber« niet erkennen. Zij hebben dikwijls op te ver afgelegene terreinen gezocht, terwijl korterbij zijnde gebieden zeer veel van nut voor onze praktische ontwikkeling te vinden was.

De theoretische vooruitgang heeft de praktische als het ware deels overvleugeld. De diverse tusschenvormen zijn niet waargenomen. Wat hebben wij aan een chirurg, die de anatomie en de algemeene pathologie beheerscht, zonder inzicht en durf in de chirurgische techniek. Wat heeft de kunst aan den theoretisch geschoolden schilder, die geen aangeboren of goed gecultiveerd kunstgevoel heeft.

Mechanische-techniek, manipulatie-handwerk?

Ondoordachte woorden van sommige bevooroordeelde idealisten, met een air van geleerdheid.

Staan wij dan niet na voorafgaande theoretische studie in vele vakken \pm 8 uur naast den angstigen patient in den stoel, manipuleerend tang, pincet, boren, materiaal en medicamenten. Wie wil dat niet toegeven, wie schaamt er zich voor? Dat hij ons vak dan verlate.

Er komt een gevoel van minachting voor het eenvoudige en goede, dat in ons vak zit. Dat is eene ondankbaarheid, die ons vak niet verdient. Dat doet diegenen pijn, die goed en hard gewerkt hebben, vooral als hun dan ook nog zoo weinig bruikbaar nieuws voor de praktijk gegeven werd.

Eenvoudige waarneming en logisch samenbrengen van diverse manipulatie's wordt als minderwaardig beschouwd.

Al worden mannen als Angle, Case, Goslee, Herbst, Johnson, Taggart en vele anderen als niet hoogstaand wetenschappelijk aangeschreven, toch hebben zij ons dat gegeven waar de meest geleerde medicus niet zonder zou kunnen, indien hij ons vak met succes zou willen uitoefenen.

Bacteriologie, microscopie, chemie etc., die moeten het thans uitsluitend doen.

Vele conclusie's werden daaruit getrokken waarom het een en ander verkeerd was. Hoe de normaal mechanisch technisch begaafde tandarts het dan wel doen moest en het wel doen kon, dat scheen van bijgaand belang.

Daar wij nu een der meest uitgebreide volksziekte te bestrijden hebben, meen ik dat daar in de eerste plaats rekening mee gehouden mocht worden, en een der voornaamste punten moet uitmaken bij eene doelmatige evolutie.

Het doel onzer evolutie moet voorloopig althans niet uitsluitend zijn »higher dentistry«, maar »normal dentistry«. Wij mogen en kunnen idealen voor oogen houden. Vele zullen wij echter toch moeten opofferen aan de werkelijkheid, temeer daar wij zelf dikwijls genoeg ondervonden hebben dat theorie en praktijk, woord en daad bij enkele toenaangevende collega's geheel tegenstrijdige begrippen zijn. Dat vind ik dan ergerlijk, niet om het vergrijp zelve; (het is begrijpelijk, het is menschelijk); maar om de wijze waarop. Het is even minderwaardig, als aanvoerder te strijden onder een valsch vaandel van idealisme.

Zoo staan wij thans wat praktische vooruitgang betreft bijna nog even ver als voor 10—15 jaren o.a. bij pyorrhoea, orthodontie, vast of afneembaar brugwerk, arsenic contra cocaine, devitalisatie of niet bij kronen, injectietechniek etc.

De meeste der nieuw aan de hand gedane methoden zijn te tijdroovend, te kostbaar om populair te worden zoowel voor de tandartsen aan de eene zijde en het publiek aan de andere.

Bij de ontwikkeling van ons vak der laatste 20 jaar heb ik slechts in eene richting een gestadig wetenschappelijken vooruitgang kunnen constateeren. Het is die, welke uitgegaan is van de chemisch parasitaire cariestheorie van Miller. Voor praktische waarde werd zij omgezet in de »extention for prevention« theorie van Black; terwijl zij voortgezet werd door de hygiënisten met hunne »prevention for extension«. Dat was eene model-evolutie. Eene theorie, die ook praktische resultaten voor ons afwierp. Laat ons dien gang van zaken bij ons streven naar hooger voor oogen houden. Er is echter ook vooral in ons vak een andere opeenvolging van feiten voor evolutie mogelijk. Eenvoud en nood maakt vindingrijk. Uitvindingen van mechanisch technischen aard, die door de praktijk of daaraan toegevoegde theorie volmaakter worden.

Had b.v. lector Bakker zijne theoretische problemen kunnen oplossen aangaande de bekende gietfout, indien Taggart als handig technicus niet zijne uitvinding gedaan had? Taggart had dat probleem ook al opgelost langs minder wetenschappelijk, maar langs proefondervindlijken weg. In alle boeken kunt ge de dikke korte stift zien afgebeeld.

Op dat punt zijn wij beiden heeren even grooten dank verschuldigd. En zoo zijn meer gevallen, die als bewijs zouden kunnen dienen, dat praktische waarneming evenzeer recht heeft op waardeering als de theorie. Nogmaals ze zijn niet te scheiden.

De twee groote vragen, die wij tandheelkundigen ons stellen mogen bij de verdere evolutie van ons vak zijn de navolgende:

- 1) Welk praktisch nut heeft deze theorie of die methode voor ons en onze praktijk en onze patienten.
- 2) Hoe kan het volk ervan profiteeren.

Dat moge dan een egoïsme zijn dames en heeren; toch is dat de maatstaf, die haar afmeet. Een egoïsme, waaraan zich weinigen onzer kunnen onttrekken.

Nood breekt wetten. Zoo zal in ons vak steeds de praktische uitvoering van verschillende theoretisch uitgemaakte problemen somwijlen stuiten op de werkelijkheid. Verblinde idealisten, die zulks niet willen inzien! Het gaat ondermeer niet aan terwille van de theorie of methode te zeggen: U betaalt mij 15 of 20 gulden voor eene zenuwbehandeling, zoo niet, dan gaat U maar elders: U moet daar afneembaar brugwerk hebben en kost U fl 50.— per tand; als U dat niet wilt gaat U maar naar een ander. Die kiezen mogen niet getrokken worden; de regulatie duurt twee jaar en kost U fl 400.—, zoo niet dan kunt U misschien goedkoop bij een ander terecht. Met zulke verhalen nog versch in den geest denk ik met weemoed aan de opvatting van »ideal dentistry«.

Wie is die andere, waar is dat elders? Bij de jongere Collega's, die toch reeds meestal met een schuldenlast belast, zonder eenige ervaring de praktijk beginnen moeten, in de wachtkamers der collega's, die eene overdrukke fondsp praktijk moeten waarnemen, of in de klinieken van on- en minvermogenden, waar andere in hun oogen minder up to date tandartsen na volbrachte dagtaak zich 's avonds moe werken tot over elfen? Was dat de bedoeling? Is higher dentistry afhankelijk te stellen van honoraria? Is dat de harmonie en leuze, woord en daad van de mondhygienisten waaraan wij allen meedoen.

Welnu! Zet dan spontaan alle propaganda voor conserveerende tandheekkunde en philanthropische klinieken stop, weg met alle requesten! Schaamt U zich dan Uw naam te zetten onder al die schijnheilige bedelbrieven aan vermogenden gericht indien U overtuigd bent, dat daar toch niets goeds te bereiken valt.

Dat kan U idealisten echter geen ernst zijn.

Weest daarom minder scherp in Uwe kritiek! Weest meer waardeerdend voor diegenen, die met minder hooge idealen, maar toch met niet minder genegenheid hun vak en patienten toegedaan zijn, en hunne ten dienste staande

kennis, tijd en geld ook onbevooroordeeld ten dienste stellen van het algemeen sociale belang.

Het is niet altijd een wetenschappelijk te weinig, dat ons leidt in onze daden, maar meestal een te veel aan patienten.

Het valt nu eenmaal niet te ontkennen, dat het volk wat tandheelkundige hulp betreft, nog in een noodtoestand verkeert. Tandheelkundige hulp in hare ideaalste opvatting en met hare beste methode is nog steeds een luxe-artikel en een, dat dan zelfs zeer duur is. Er moet gewikt en gewogen worden, gewoekerd met tijd en methoden, rekening gehouden worden met onze gezondheid, gezorgd worden voor den ouden dag.

Er is meer navraag dan aanbod van tandheelkundige hulp. Wij moeten voorloopig nog helpen als de medicus en chirurg op het slagveld, waar ook zij moeten woekeren met tijd, materiaal en methoden, die hen daar ten dienste staan.

De vergelijking is niet mooi, maar daarom niet minder waar.

En hiermee, geachte collega's, meen ik thans mijne algemeene bedenkingen tegen den veelal ingeslagen weg der renaissance in ons vak genoegzaam aangegeven te hebben. De renaissance-strijd moet voor alles het doelmatige voor oogen hebben. Doet zij zulks niet dan zal zij weinig nut voor ons en onze patienten hebben en nooit die algemeene waardeering vinden, die zij van noode heeft om populair te worden.

Waar wij de tijden van groote democratie tegemoet gaan, moeten wij daar ook rekening mee houden. Wij streven allen naar verbetering van theorie en methode, en elk wil gaarne toegeven, dat de een zulks meer van noode heeft dan de ander. Dat streven gestadig in vastere banen leiden, ten algemeene gunste en in ieders bereik, dat is mijn wensch.

Dus nogmaals wil ik het herhalen om misverstand te voorkomen.

Ik wil gaarne mijn zwakken steun verleen en om de uitoefening van ons vak op een hooger peil te brengen maar alleen dan als men gelijktijdig op alle factoren let, die daarvoor in aanmerking komen en men zich niet schaamt

ook het eenvoudige, het degelijke te volmaken, de mechanisch-technische manipulatie's als onzer waardig te beschouwen.

In de oude school hebben ons de medici en patienten daarom gewaardeerd. In de nieuwe richting zullen wij op hetzelfde gebied, met de handen als vertolkers van onzen geest, nieuwe successen moeten behalen.

Thans wil ik eindigen met een citaat van een groot denker, F. Nietzsche. »De kunst ter wille van de kunst« — dat is een gevaarlijk beginsel: daardoor brengt men een valsche tegenstelling in de dingen, — het loopt dan uit op een realiteitslastering. Wanneer men een ideaal van de werkelijkheid losmaakt, dan stoot men de werkelijkheid af, men verarmt het ideaal, men doet het schade. »Het schoone terwille van het schoone«, »het ware, terwille van het ware«, »het goede terwille van het goede« — dat zijn drie vormen van den »*verkeerden blik*« op de werkelijkheid.
